

KONAČNI IZVEŠTAJ KOMISIJE EKSPERATA UJEDINJENIH NACIJA ZA RATNE ZLOČINE U BIVŠOJ JUGOSLAVIJI

Najčešće žrtve Muslimanke počinioци navodno Srbi

245. Četvrti model silovanja obuhvata pojedince ili grupe koji su vršili seksualno zlostavljanje žena u cilju njihovog terorisanja i ponižavanja, često u okviru politike „etičkog čišćenja“. Preživele zatočenice nekih logora izjavljuju da veruju da su bile zatočene radi slovanja. U tim logorima, sve žene su vrlo često bile silovane, često pred ostalim interniranim ženama, a to je obično bilo propraćeno batinama i torturom. Oni koji su držali logore mogu da izjave da su pokušavali da žene učine trudnim, jer se prema trudnim ženama bolje postupalo nego prema ostalima, a držane su u zatočenju sve dok ne bi postalo kasno da izvrše abortus:

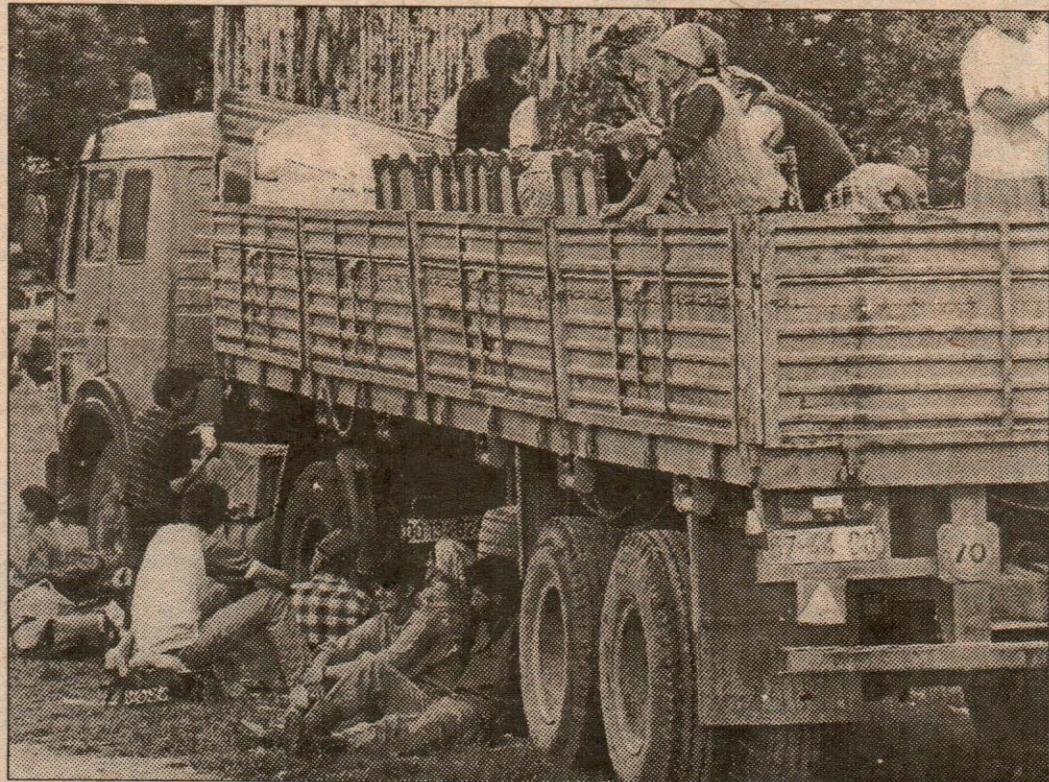
„Jednu ženu je šest meseci držao zatočenu njen sused (koji je bio vojnik) u blizini njenog sefa. Skoro svakog dana silovala su je trojica ili četvorica vojnika. Rečeno joj je da će roditi malog četnika koji će, kada poraste, ubijati Muslimane. U više navrata su izjavili da im je njihov Predsednik rekao da to rade“.

„Kuću jedne žene zauzeli su susedi Srbi i više meseci su je koristili kao zatočenički centar za saslušavanje. Više meseci su tu ženu skoro svakodnevno silovali i tukli, a tu su silovane još dve žene. Videla je više ubistava i mučenja. Ovo bi mogao da bude veoma važan svedok.“

246. Peti model silovanja obuhvata zatočenje žena u hotelima i sličnim objektima sa isključivim ciljem da služe kao zabava vojnicima, a ne da kod žena izazovu reakciju. Te žene su navodno češće ubijane nego što su zamenjivane, za razliku od žena u drugim logorima:

„Jedna žena sa kojom je obavljen razgovor bila je šest meseci zatočena u privatnoj kući sa još nekoliko žena. Žene su bile različite nacionalnosti. Sve žene su silovane kada bi se vojnici vraćali sa fronta svakih petnaest dana. Svedoku je rečeno da žene moraju da to rade, jer su žene u drugom logoru (koji je svedok imenovao, a što su dokumentovali ostali prikupljači informacija) bile iscrpljene.“

247. Kroz prijavljene slučajeve provlače se neke zajedničke nitи, bez obzira da li je reč o slučajevima u zatočeničkim logorima ili u drugim mjestima.

U izbeglištvo sa stolicom na kamionu ili samo sa zavežljajem: Izbeglice iz Bijeljine

ma ženama da će roditi decu nacionalnosti počinalaca, da moraju da zatrudne, a drže ih u zatočeništvu sve dok žrtvama ne bi bilo prekasno da izvrše abortus. Žrtvama se preti da će ih počinioći, ako ikada nekome kažu što se dogodilo ili ako neko to otkrije, pronaći i ubiti; (c) Velike grupe počinilaca podvrgavaju žrtve višestrukim silovanjima i seksualnom zlostavljanju. U logorima, počinioци noću sa baterijama idu po zatočeničkim centrima, narednog jutra vraćaju žrtve,

250. Ovi modeli snažno ukazuju na to da je u izvesnim područjima postojala politika sistematskog silovanja, ali ostaje da se dokaže da li je postojala takva opšta politika koja je trebalo da se odnosi na sve nesrebe. Jasno je da je bio potreban određeni stepen organizovanosti i grupne aktivnosti da bi se izvršila mnoga od navodnih silovanja. Štaviše, silovanja i seksualna zlostavljanja trebalo bi razmotriti u kontekstu prakse „etičkog čišćenja“, o kome je bilo reči u paragrafima 128-140

sahranjene u brojnim pojedinačnim i masovnim grobnicama.

252. U svom drugom Privremenom izveštaju od 6. oktobra 1993. godine (S/26545), Komisija je saopštila (fusnote su izostavljene);

„76. Studijska baza podataka sadrži optužbe o postojanju više od 200 masovnih grobnica u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Međutim, zbog prijava iz više izvora, usled čega se kao rezultat javila dupliranje, analiza baze podataka ukazuje na manju brojku, naime na 98 masovnih grobnica, kao tačniju u ovoj fazi. Broj osoba koje su navodno sahranjene u tim grobnicama varira od tri do čitave 4.000. U većini navodnih grobnica žrtve su ili Srbi ili Hrvati. Međutim, treba napomenuti da postojanje masovne grobnice ne mora obavezno da znači postojanje kršenja međunarodnog humanitarnog prava, jer je grobnica mogla da bude napravljena da bi sahranili oni koji su poginuli pod legitimnim okolnostima.“

77. Komisija je preduzela detaljniju analizu raspoloživih informacija koje se odnose na

249. U Bosni, silovanja i seksualna zlostavljanja koja su vršili bosanski Srbi, najviše nad Muslimankama, otkrivaju da su neki od prijavljenih slučajeva silovanja očigledno rezultat ponašanja pojedinaca ili male grupe, bez dokaza o postojanju direktnih pretpostavljenih ili opšte politike. Međutim, mnogo veći broj slučajeva izgleda da je bio deo opštег odela koji ima sledeće karakteristike: sličnosti sa praksom u geografskim područjima koja nisu bila u susedstvu; istovremeno vršenje drugih kršenja međunarodnog humanitarnog prava; istovremena vojna aktivnost; istovremena aktivnost na raseljavanju civilnog stanovništva; zajednički elementi u vršenju silovanja, uz maksimalno sramoće i ponižavanje ne samo žrtve, već i zajednice kojoj žrtva pripada; i vreme silovanja. Jedan faktor posebno navodi na ovaj zaključak, a to je veliki broj silovanja koja su se desila na mestima zatočenja (71). Izgleda da ta silovanja u zatočeničkim centrima nisu bila nasumična, pa ukazuju bar na postojanje politike podsticanja silovanja, koje je bilo pojačano namernim propustom komandanata logora i lokalnih vlasti da uspostave kontrolu i upravljanje nad osobljem koje je u njihovoj nadležnosti.

imanke rbi

lice iz Bijeljine

sahranjene u brojnim pojedinačnim i masovnim grobnicama.

252. U svom drugom Privremenom izveštaju od 6. oktobra 1993. godine (S/26545), Komisija je saopštila (fusnote su izostavljene);

„76. Studijska baza podataka sadrži optužbe o postojanju više od 200 masovnih grobnica u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj. Međutim, zbog prijava iz više izvora, usled čega se kao rezultat javlja dupliranje, analiza baze podataka ukazuje na manju brojku, naime na 98 masovnih grobnica, kao tačniju u ovoj fazi. Broj osoba koje su navodno sahranjene u tim grobnicama varira od tri do čitave 4.000. U većini navodnih grobnica žrtve su ili Srbi ili Hrvati. Međutim, treba napomenuti da postojanje masovne grobnice ne inora obavezno da znači postojanje kršenja međunarodnog humanitarnog prava, jer je grobnica mogla da bude napravljena da bi s sahranili oni koji su poginuli pod legitimnim okolnostima.

77. Komisija je preduzela detaljniju analizu raspoloživih informacija koje se odnose na dve navodne masovne grobnice

Međutim, Komisija nije bila u stanju da dosad proveri ove informacije.

78. Smatra se da se u grobnici u Ovčari nalazi čak 200 civila i vojnika Hrvata, koje su jugoslovenska armija i srpske paravojne jedinice otele iz vukovarske bolnice i potom likvidirale na mestu grobnice. Preliminarna inspekcija koju je Komisija izvršila u ovom kraju otkrila je da je na prostoru površine 10 puta 10 metara sveže prekopana zemlja; tri kostura mladih odraslih muškaraca leže delimično otkrivena, a jedan ima na levoj strani čela rupu kroz koju je izasao metak ispaljen iz puške. Pregledom terena otkriven je veliki broj utrošenih patrona kalibra 7,62 mm u žbunju severozapadno od mesta grobnice, a uočeni su i tragovi metaka na drveću jugozapadno od mesta grobnice. Iskopan je probni jarak u kome je pronađeno devet leševa, što ukazuje na to da se u grobnici nalazi čak 200 osoba.

79. U ovom trenutku, Komisija nastavlja sa pripremama za opsežnu istragu o dvema masovnim grobnicama – u Ovčari (Sektor Istok), koja je gore pomenuta, i drugoj u Sektoru zapad. Preduslovi za ovu operaciju, koja bi radno trebalo da počne u oktobru 1993. godine, jesu da holandska vojna inženjerijska jedinica ostane na raspolaganju, da lokalne vlasti ne povuku svoju podršku i da se ne pogorša bezbednosna situacija u oba ova područja.

80. Iako nastavlja sa pripremama za ekshumaciju ostataka iz ove dve masovne grobnice, Komisija istovremeno priprema plan za vanredne okolnosti, u slučaju da gore pomenuti preduslovi ne budu ispunjeni. U tom slučaju, jedan mali istražni tim (tri do pet članova), uključujući stručnjake za sudsku medicinu i advokate, posetiće područje koje će biti izabrano na osnovu raspoloživih informacija u bazi podataka i u kome bi se, kako se prepostavlja, moglo nalaziti nekoliko masovnih grobnica. Ti timovi će otići na mesta masovnih grobnica da utvrde njihovo postojanje i da uoče i evidentiraju sve bitne činjenice koje se

P. MITIĆ

247. Kroz prijavljene slučajevе provlače se neke zajedničke niti, bez obzira da li je reč o slučajevima u zatočeničkim logorima ili izvan njih:

(a) Silovanja se izgleda dešavaju povezano sa nastojanjima da se raseli ciljna etnička grupa iz datog regiona. To može da podrazumeva pojačano sramoćenje i ponižavanje tako što se žrtve siluju pred odraslim ili maloletnim članovima porodice, pred drugim zatočenicima ili na javnim mestima; ili tako što se članovi porodice prisiljavaju da jedni druge siluju. Mlade žene i nevine devojke određuju se za silovanje, zajedno sa uglednim članovima zajednice i obrazovanim ženama;

(b) U mnogim izveštajima se tvrdi da su počinioци izjavili da im je naređeno da siluju ili da je cilj bio da se postaraju da žrtve i njihove porodice nikada ne požele da se vrate u dato područje. Počinioци govore žrtva-

zatočenja (*71). Izgleda da ta silovanja u zatočeničkim centrima nisu bila nasumična, pa ukazuju bar na postojanje politike podsticanja silovanja, koje je bilo pojačano namernim propustom komandanata logora i lokalnih vlasti da uspostave kontrolu i upravljanje nad osobljem koje je u njihovoј nadležnosti.

dok komandanti logora biraju žene i često znaju za seksualna zlostavljanja, a ponekad u njima i učestvuju; i

(d) Žrtve mogu biti seksualno zlostavljane stranim predmetima, kao što su polomljene staklene boce, puške i pendreci. Kastracije se vrše divljačkim sredstvima, kao što je prisiljivanje drugih zatočenika da odgrizu testise nekom zatvoreniku.

248. Prijavljen je da su silovanja vršile sve strane u sukobu. Međutim, najveći broj prijavljenih žrtava bile su bosanske Muslimanke, a najveći broj navodnih počinilaca bili su bosanski Srbi. Malo je prijava silovanja i seksualnog zlostavljanja među pripadnicima iste etničke grupe.

i prakse u zatočeničkim logorima, o kojoj govori paragraf 227. Kada se posmatra u tim kontekstima, jasno je da su se dešavale „ozbiljne povrede“ ženevskih konvencija, kao i druga kršenja medunarodnog humanitarnog prava (*72).

29. Masovne grobnice (*73)

251. Zbog velikog broja žrtava na znatnom delu teritorija Hrvatske i Bosne i Hercegovine od 1991. godine, postoji prilično veliki broj osoba koje su

(*71) od 514 optužbi koje su uključene u bazu podataka, 327 slučajeva se desilo na mestima zatočenja.

(*72) Treba napomenuti da je više pojedinaca govorilo o hrabrosti i nesobičnosti Srba koji su pokušali, a ponekad i uspevali da žrtve spasu i poštede smrti, učenja i silovanja.

ci s sañušim im koji su poginuli pod legitimnim okolnostima.

77. Komisija je preuzeila detaljniju analizu raspoloživih informacija koje se odnose na dve navodne masovne grobnice u Bratuncu i Ovčari. U Bratuncu, prijavljeno je da je otkrivena grobnica sa 39 bosanskih Srba nakon što su bosanski Srbi preoteli ovo selo od snaga bosanskih Muslimana. Prijavljen je da je medu sahrnjenima u grobnici najviše bilo žena, dece i staraca, žrtava napada bosanskih Muslimana 7. januara 1993. godine. U prijavi se tvrdi da su nekim poginulim osobama odsečeni udovi ili da su mučene na druge načine pre nego što su umrle. Prijavljen je da je najstarija žrtva bio jedan 82-godišnji muškarac.

(*73) Videti Aneks X

(*74) Brojne prijave informacije o njihovu verovatno duplirane, da se utvrdi da li se na različite.

... posebno navodi na ovaj za-
janja koja su se desila na mestima
lovanja u zatočeničkim centrima
u bar na postojanje politike pod-
pojačano namernim propustom
vlasti da uspostave kontrolu i up-
nijihovoj nadležnosti.

i prakse u zatočeničkim logori-
ma, o kojoj govorи paragraf
227. Kada se posmatra u tim
kontekstima, jasno je da su se
dešavale „ozbiljne povrede“
ženevskih konvencija, kao i
druga kršenja međunarodnog
humanitarnog prava (*72).

29. Masovne grobnice (*73)

251. Zbog velikog broja žrtava
na znatnom delu teritorija
Hrvatske i Bosne i Hercegovine
od 1991. godine, postoji pri-
čno veliki broj osoba koje su

mogla da bude napravljena da
bi s sahranili oni koji su poginu-
uli pod legitimnim okolnosti-
ma.

77. Komisija je preduzela de-
taljniju analizu raspoloživih in-
formacija koje se odnose na
dve navodne masovne grobnice
u Bratuncu i Ovčari. U Bratun-
cu, prijavljeno je da je otkri-
vana grobniца sa 39 bosanskih Sr-
ba nakon što su bosanski Srbi
preoteli ovo selo od snaga
bosanskih Muslimana. Pri-
javljeno je da je među sahra-
njenima u grobniци najviše bilo
žena, dece i staraca, žrtava na-
pada bosanskih Muslimana 7.
januara 1993. godine. U prijavi
se tvrdi da su nekim poginulim
osobama odsečeni udovi ili da
su mučene na druge načine pre
nego što su umrle. Prijavljeni
je da je najstarija žrtva bio
jedan 82-godišnji muškarac.

(*71) od 514 optužbi koje su uključene u bazu podata-
ka, 327 slučajeva se desilo na mestima zatočenja.

(*72) Treba napomenuti da je više pojedinaca govorilo
o hrabrosti i nesebičnosti Srba koji su pokušali, a
ponekad i uspevali da žrtve spasu i poštede smrti,
učenja i silovanja.

informacija u bazi podataka i u
kome bi se, kako se pret-
postavlja, moglo nalaziti neko-
liko masovnih grobniča. Ti tim-
ovi će otići na mesta masovnih
grobniča da utvrde njihovo pos-
tojanje i da uoče i evidentiraju
sve bitne činjenice koje se
mogu otkriti bez vršenja
sveobuhvatne ekshumacije u
relativno kratkom vremenskom
periodu.“

253. Zaključno sa 31. martom
1994. godine, Komisija je dobi-
la informacije koje su dovele do
identifikacije 155 masovnih
grobniča na čitavoj teritoriji
bivše Jugoslavije (*74). Od pri-
javljenih grobniča, 99 se nalazi
u Bosni i Hercegovini, a 53 u
Hrvatskoj. Ostale su u malim
selima ili zaseocima koja se ne
mogu lako naći.

(Nastavlja se)

(*73) Videti Aneks X.

(*74) Brojne prijave o grobničama, koje sadrže različite
informacije o njihovoj lokaciji ili broju leševa, iako su
verovatno duplirane, uključene su, pošto nema načina
da se utvrdi da li se prijave odnose na istu grobnicu ili
na različite.